

Майя Дімерлі*

Одеса – місто літератури

У всьому світі місто Одеса відоме як мультикультурне та багатонаціональне, з багатою літературною спадщиною. Твори одеських авторів перекладені багатьма мовами. У різний час в Одесі жили та працювали письменники, відомі сьогодні у всьому світі. Олександр Пушкін перебував тут у засланні та присвятив Одесі один із розділів роману «Євген Онегін». В одеському готелі «Лондонська» зупинялися Антон Чехов, Роберт Льюїс Стівенсон, Луї Арагон та Ельза Тріоле.

1850 року Микола Гоголь працював тут над твором «Мертві душі». З Одесою пов'язані періоди життя та творчості Івана Котляревського, Адама Міцкевича, Лесі Українки, Івана Буніна, Шолом-Алейхема, Менделе Мойхер-Сфоріма, Івана Франка, Михайла Коцюбинського, Ісаака Бабеля, Володимира Жаботинського, Ганни Ахматової, Миколи Куліша, Корнея Чуковського, Генріха Белля, Жоржа Сіменона та багатьох інших.

Твір «12 стільців» одеських авторів Іллі Ільфа та Євгена Петрова з 1933 по 2016 рік було екранізовано двадцять два рази п'ятнадцятьма країнами, серед яких Польща, Чехословаччина, Великобританія, Німеччина, США, Швеція, Бразилія, Куба, СРСР, Італія, Франція, Австрія, Іран.

До речі, у світі існують дванадцять міст та містечок Одеса, які названі на честь нашого міста. Два міста знаходяться в Канаді, дев'ять у США, і ще одне, Нова Одеса, у Бразилії. Можливо, бразильська Одеса – це місто, що з'явилося як нездійсненна мрія

* Керівниця офісу «Одеса – літературне місто ЮНЕСКО».

Manchester
City of
Literature

Ljubljana
City of
Literature

Melbourne
City of
Literature

Lillehammer
City of
Literature

Nottingham
City of
Literature

Kuhmo
City of
Literature

Quebec City
City of
Literature

Kraków
City of
Literature

Reykjavik
City of
Literature

Iasi City
City of
Literature

Tukums
City of
Literature

Exeter
City of
Literature

Wrocław
City of
Literature

Edinburgh
City of
Literature

Milano
City of
Literature

24.02.24 ЧИТАННЯ ДЛЯ ОДЕСИ

24 лютого 2024 о 17:00

**Одеський
літературний музей**
вул. Ланжеронівська, 2

- Ігор Божко
- Марія Галіна
- Дарина Гармидер
- Інна Квасівка
- Євгенія Красноярова
- Михайло Куцак
- Анна Маліцька
- Крістіна Остапенко
- Михайло Сон
- Анна Стремінська
- Олександр Хінт
- Олександра Швед
- Аркадій Штипель
- Майя Дімерлі
- та інші...

UNESCO Cities of Literature
Odesa

#ReadingforOdesa

Остапа Бендера. Якби він потрапив до Нової Одеси, міг би сказати: «Це вам не Ріо-де-Жанейро», – і мав би рацію.

Літературна історія міста збережена та представлена в музеях. Імена літераторів увічнені у назвах багатьох вулиць Одеси та на меморіальних дошках.

Сьогодні ми знову відкриваємо для себе сторінки української одеської літератури, що були піддані забуттю – імена письменників «Розстріляного Відродження», тих, хто жив та працював в Одесі, був заарештований та страчений радянською владою: Майк Йогансен, Гео Шкурупій, Олекса Влизько, Михайло Семенко, Микола Куліш (жив у нашому місті п'ять років), Іван Маловичко, Сергій Єфремов (приїжджав) – усі вони були розстріляні. Аркадій Казка помер у в'язниці. До Одеси приїжджав театр Леся Курбаса. В Одеському літературному музеї досліджують їхню діяльність, долю та творчу спадщину.

31 жовтня 2019 року Одеса отримала статус Літературного міста ЮНЕСКО.

Багата літературна спадщина та міжнародна значущість одеської літератури самі продиктували необхідність оформлення статусу міста літератури ЮНЕСКО. Протягом року Управління культури та туризму, одеська мерія, громадські літературні організації та літератори готували документи для подання заявки відповідно до вимог Секретаріату креативних міст ЮНЕСКО.

Отримання визнання ми вважаємо цілком природним з погляду наявності багатой літературної спадщини. До того ж з перших років здобуття незалежності України в Одесі були започатковані та щорічно проводилися премії в галузі літератури для дорослих та дітей, проходили книжкові та літературні фестивалі.

На момент подання заявки у державному секторі у сфері культури було зайнято понад дві тисячі п'ятсот осіб. Загальний фонд Одеської національної наукової бібліотеки на 1 січня 2019 року склав 5 379 480 примірників більш як ста мовами. Фонд бібліотеки налічує також близько двохсот тисяч примірників рідкісних видань та рукописів. В Одесі працюють державні та громадські бібліотеки, у тому числі дві бібліотечні системи, які налічують понад сорок філій.

З особливим теплом згадують одесити літературний флешмоб «Одеса читає. Одесу читають», що відбувся 2017 року. На вулицях зібралися мешканці та гості міста та прочитали улюблені твори одеських авторів тридцятьма мовами світу: українською, англійською, французькою, німецькою, казахською, узбецькою, японською, болгарською, румунською, чеською, естонською, литовською, фінською, норвезькою, італійською, російською... До речі, на сайті креативних міст ЮНЕСКО на сторінці Одеси як міста літератури можна побачити фото цього флешмобу.

Отже, 31 жовтня 2019 року Одеса набула статусу креативного міста ЮНЕСКО, але вже за чотири місяці світ накрила хвиля пандемії. В цей час не тільки міста літературної підмережі, а й увесь світ відчув на собі, що означає діяти в умовах невизначеності та заборони на особисті зустрічі. Мабуть, багато підприємців і творчих людей усвідомили, що для того, щоб мати шанс на майбутнє, необхідно ставати більш креативними у своїй сфері діяльності. Що ж до Одеси та інших міст України, то через нетривалий період скасування карантинних обмежень у 2021 році ми увійшли до нової, страшнішої реальності, починаючи з 24 лютого 2022 року. Ми віримо у підтримку з боку демократичних країн світу, ми віримо у перемогу України. І все ж таки досі ми не можемо планувати ніяких заходів у повному обсязі чи бути впевненими в тому, що в останній момент через виникнення непередбачених обставин нам не доведеться все скасувати. У зв'язку з цим доволі складно давати якісь поради, крім однієї: святкуйте життя у всіх його творчих проявах, підтримуйте сьогоднішня в культурі, звертайтеся до вічних ідей, які об'єднують людей в усі часи, культивують у людях людське.

Однак за час з моменту набуття статусу літературного міста у нас з'явилися такі проекти, як #проzanostra для підлітків з О. Андрейчиковою; проводилися літературні читання, присвячені державним та міським святам, організовувалися зум-конференції із закордонними поетами, надавалися можливості для письменників відвідати літературні резиденції в інших містах літератури.

Відбувся перший поетичний фестиваль-конкурс для дітей «Нова Одиссея». Завдяки увазі меценатів переможці отримали гро-

Конкурс «Нова Одиссея». Будемо продовжувати!

шові винагороди. Конкурс підтримали подарунками для дітей дев'ять міст літератури ЮНЕСКО: Львів (Україна), Леуварден (Нідерланди), Мельбурн (Австралія), Ноттінгем (Великобританія), Любляна (Словенія), Бремен (Німеччина), Гейдельберг (Німеччина), Тарту (Естонія), Вільнюс (Литва). Сьогодні ми працюємо над наступним сезоном конкурсу. «Нова Одиссея» – результат доброї волі та любові до рідного міста прекрасного поета, одесита, що живе у США, номінанта на Нобелівську премію з літератури Іллі Камінського. Проект реалізується у партнерстві офісу «Одеса – місто літератури ЮНЕСКО» та улюбленої газети «Вечірня Одеса», у співпраці з Централізованою бібліотечною системою для дітей міста Одеси. Конкурс створювався як одеський, але ми отримали вірші від дітей, які продовжують писати поезії навіть під російськими ракетами, тому конкурс одразу став усеукраїнським. В ньому взяли участь вісімдесят чотири учасники з двадцяти регіонів України.

Також у співпраці з Іллею Камінським 30 квітня 2023 офіс «Одеса – місто літератури» провів джазово-поетичні читання Спів/Розмова, присвячені святкуванню Міжнародного дня джазу ЮНЕСКО. У заході взяли участь вісім американських поетів

у форматі відеозапису та десять одеських, у тому числі двоє, які досі перебувають на передовій, а також одинадцять джазових музикантів з семи країн світу у форматі відеозапису.

До Міжнародного дня джазу 2024 року був створений оригінальний Українсько-гавайський джазово-поетичний проєкт – спільна культурна ініціатива між Одесою та Гонолулу (Гаваї, США). Нашими друзями з гавайського джазового тріо «Red Nova» було обрано три вірші з підсумкового альманаху «Нової Одиссеї». Вірші пролунали у виконанні двох дівчаток, переміщених з України. Навколо читань відбувалася джазова імпровізація гавайського тріо.

«Музиканти відомого гавайського джазового ансамблю «Red Nova» у 2024 році об'єдналися з поетичним фестивалем-конкурсом «Нова Одиссея», щоб донести світові слова та мудрість дітей України через наснажливу композицію, зняту за пів світу, в Америці, братській нації, в прагненні до постійної свободи для всіх. Є надія, що правдиві та невинні голоси цих дітей почують у всьому світі».

Ми планували оприлюднити відеозапис проєкту 30 квітня, але у зв'язку з жалобою прем'єрний показ був перенесений на 15 травня.

Багатоденний фестиваль до Міжнародного дня джазу в Одесі

Джаз – музика Перемоги!

📅 30 квітня, 14:00

«Спів / Розмова»

Джазово-поетичні читання

📍 Золота зала Літературного музею
вул. Ланжеронівська, 2

Літературний флешмоб зібрав тисячі одеситів та гостей міста

24 лютого – в другу річницю початку повномасштабної російської агресії, за ініціативою міста літератури ЮНЕСКО Мілана п'ятнадцять креативних міст літературної мережі з одинадцяти країн світу провели читання творів українських авторів на знак солідарності з Одеським літературним музеєм, який постраждав від обстрілів російськими ракетами. Одеса із вдячністю долучилася до читань. Одеські поети читали твори українських авторів разом із сестринськими містами літератури.

Сьогодні одеські поети працюють разом над перекладами світової поезії для «Вечірньої Одеси». Вже другий випуск газети підготований зі сторінкою, присвяченою проєкту. Цю можливість також надав одеським поетам Ілля Камінський.

І ще багато про що можна розповісти, але, сподіваємося, наступного разу з'явиться можливість розповісти більше подробиць про окремі проєкти, що були реалізовані містом літератури.

Можливість взаємодії у доброзичливому середовищі мережі креативних міст, спеціально створеної для виникнення ефекту синергії у процесах культурного обміну, неможливо переоцінити. Це дозволяє не лише просувати імена міст-учасників в заявленій номінації у міжнародній спільноті, а й здійснювати кроссекторальну співпрацю, розкривати творчий потенціал, збагачувати один одного унікальними рисами наших культур та ідей

креативних міст. Якщо спробувати уникнути загальних слів, це схоже на квітучий сад, який запилюють бджоли. Ми знаємо, що від вільного польоту бджіл, зайнятих у перехресному запиленні, залежить майбутній урожай прекрасних плодів, насолодитися якими зможуть усі, незалежно від того, чи були вони зайняті у сфері садівництва, чи служили суспільству в інших галузях економіки. Але якщо порівнювати плоди культури з соковитими фруктами, то від їхньої якості залежить психоемоційне здоров'я суспільства. І цілком очевидно, що без перехресного запилення квіти не набувають наступного етапу реалізації свого чудового потенціалу – перетворення на плід. У наші складні часи дуже важливо мати можливість на міжнародному рівні надавати та отримувати підтримку дивовижних людей, які присвятили себе служінню культурі. А в Одесі з'явилася така можливість саме завдяки приєднанню до мережі літературних міст ЮНЕСКО.

